

Programma

Herdenking Wapenstilstand 2009

- 08u45** Herdenkingshulde op de Franse militaire begraafplaats
Saint-Charles de Potyze in Ieper.
- 09u30** Koffie in café-restaurant Kom II Foo, Tempelstraat 7 in Ieper.
- 10u15** Vertrek via de Grote Markt naar de Menenpoort.
- 10u20** Vertrek "**Poppy Parade**" naar de Menenpoort.
- 10u30** Hulde aan het Belgisch monument waar het Belgisch en het Vlaams volkslied zullen weerklinken. Vertrek optocht met de Koninklijke Harmonie "Ypriana".
- 11u00** **Speciale Last Post plechtigheid onder de Menenpoort, opgeluisterd door o.a. het Ieperse Sint-Niklaas mannenkoor en de Koninklijke Harmonie "Ypriana".**

De plechtigheid wordt ook gecapteerd op een groot beeldscherm op de Grote Markt.
- 12u15** We wandelen van de Menenpoort via de vestingroute naar de Rijselpoort.
Bezoek onderweg aan **Ramparts Cemetery** aan de Rijselpoort.
- 13u15** Lunch in Kom II Foo.
- 14u30** Vertrek naar **Ypres Reservoir Cemetery** en bezoek aan enkele merkwaardige graven.
- 16u00** Terugkeer naar de kathedraal van Ieper.
- 16u30** Herdenkingsconcert in de Sint-Maartenskathedraal, Ieper.

"The Great War Remembered"

- 18u30** Einde.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

Saint-Charles de Potyze

Frans militaire begraafplaats - Ieper

Dit is één van de twee Franse militaire begraafplaatsen in de Westhoek, de tweede is een massagraf op de Kemmelberg. De begraafplaats werd op 2 mei 1928 ingehuldigd.

De meeste hier bijgezette soldaten stierven tussen oktober 1914 en april 1915, bij de eerste en tweede slag om Ieper.

Veel Franse soldaten die in West-Vlaanderen sneuvelden, zijn begraven op Belgische en Britse militaire begraafplaatsen. Ook op sommige civiele kerkhoven, zoals o.a. in Koksijde en Roeselare, zijn ereperken voor Franse gesneuvelden.

De ingangspoort.

De plaquette op de ingangspoort.

Vermoedelijk liggen hier 4.224 Franse militaire begraven:

- 3.593 doden in individuele, dubbele en collectieve graven,
- 616 doden in een 'Ossuaire',
- 15 recente graven met stoffelijke overschotten die door de 'diggers' gevonden werden tijdens hun werk op de Ieperse industriezone langsheen het kanaal Ieper-IJzer.

De meeste van de 30.000 Franse gesneuvelden van de eerste en tweede slag om Ieper (najaar 1914 en voorjaar 1915) werden overgebracht naar de begraafplaats van Notre-Dame de Lorette in Souchez, bij Arras (Frankrijk).

De enige andere Franse militaire begraafplaats in Vlaanderen bevindt zich in Machelen-aan-de-Leie en telt 766 graven van gesneuvelden uit het eindoffensief.

De begraafplaats werd in oktober of november 1914 aangelegd vlakbij de "Ambulance Saint-Charles", een verbandpost ingericht in de gebouwen van een wijschooltje op de plaats van de huidige begraafplaats.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Een calvariekruis met beeldengroep werd in 1968 op initiatief van het Comité d'Entente des Amis Combattants d'Ypres opgericht. Vooraan ligt een dode soldaat, vóór het kruis staan drie treurende vrouwen. Op een sokkel staan Maria en Johannes die de gekruisigde Christus ondersteunen.

Wanneer in april 1918 het Duitse lenteoffensief losbarst, moeten de Britten het zo moeizaam veroverde terrein opnieuw prijsgeven. Waar eens de begraafplaats Saint-Charles lag, bevindt zich nu de eerste Duitse linie, de zogenaamde "Frankenstellung".

Op 28 september 1918, de eerste dag van het bevrijdingsoffensief, wordt deze stelling volledig overhoop geschoten.

En de doden wordt geen rust gegund. Vanaf 1919 wordt de begraafplaats volledig opnieuw opgegraven. Er rest een door onkruid overwoekerde vlakte met resten van loopgraven en een plaatijzeren hut als lijkenhuisje.

Saint-Charles de Potyze fungeert vanaf 1919 ook als verzamelplaats voor de overal verspreide graven, die aanvankelijk een grafkruis op de vindplaats zelf kregen. Op de begraafplaats zelf heerst de grootste wanorde. Van overal worden lijken aangevoerd, die soms dagenlang in ruwhouten kisten op een hoek van de begraafplaats opgestapeld blijven. Elders wordt door families tot ontgraving overgegaan. De Franse overheid liet de nabestaanden de keuze tussen repatriëren of begraven op een militaire begraafplaats in Vlaanderen of in Frankrijk.

Bij een eerste organisatie van de militaire begraafplaats Saint-Charles de Potyze krijgen alle graven een eenvoudig withouten grafkruis met de naam in zwarte letters. Langs beide zijden van de centrale laan worden enkel officieren begraven. Veel oudstrijders die op bedevaart komen en hulde willen brengen aan hun gesneuvelde kameraden, zijn diep teleurgesteld over de toestand van de Franse begraafplaatsen in Ieper en Kemmel.

Iedere divisie of regiment heeft een eigen hoekje waar de eigen gesneuvelden worden bijgezet. De begraafplaats is degelijk georganiseerd, alle graven hebben een nummer en er worden nauwkeurige lijsten opgemaakt.

In april 1915 verlaten de Franse troepen definitief deze sector. Bij de Duitse doorbraak in mei 1915 komt de begraafplaats midden in de vuurlinie te liggen. Het artillerievuur vernielt één na één de houten kruisen, die de kostbare informatie bevatten voor latere identificatie.

Op 31 juli 1917 begint de derde slag om Ieper en opnieuw houdt de artillerie lelijk huis: achteraf wijst niets er nog op dat hier ooit een begraafplaats met duizenden graven was.

Het monument boven het massagraf achteraan de begraafplaats.

Zes jaar na het einde van de oorlog, wanneer de Britse begraafplaatsen reeds hun definitief en verzorgd uitzicht hebben, laat de toestand op Saint-Charles de Potyze zo erg te wensen over, dat in het Franse oudstrijdersblad "La voix du Combattant" een noodkreet weerklinkt.

Onder de titel "La misère des morts" verschijnt een uitgebreid artikel van Edmond Boom uit Comines (Fr), waaruit zowel onmacht als verbittering spreekt:

3.000 van de onzen rusten in een stuk braakliggende grond, dat als naam draagt "Cimetière militaire français de Saint-Charles Ypres". De ingangspoort, als men die zo mag noemen, ligt in stukken uiteen. Achteraan op het Cimetière ziet men een soort hok, bestaande uit ijzeren platen van op het front, waarin 7 of 8 lege kisten staan weg te rotten. Vruchteloos zal men zoeken naar iets dat aan Frankrijk herinnert, alleen een klein monumentje werd er door de Ieperse (!) bevolking in 1920 opgericht.

Amper een tiental graven zijn onderhouden, en de plechtigheden op 1 of 11 november beperken zich tot het neerleggen van een bloemenkrans door de stad Ieper en de Britse gravendienst. Door hun eigen land worden onze doden zelfs niet geëerd... Kruisjes, waarvan de letters langzaam door de regen worden uitgewist, vallen om, en het hart van de oudstrijders doet pijn, wanneer zij deze slordige 24 rijen van elk 120 graven zien.

Het Cimetière ligt er meestal volledig verlaten bij: niemand om te onderhouden, geen bloemen, geen beplantingen, overal gras en onkruid. En tussen de graven is het nog erger: vermits er geen afwateringssysteem is voorzien, liggen de meeste graven in een ware modderpoel.

En dat is nog niet alles! Naast deze verregaande verwaarlozing moeten wij nog een pijnlijker aspect vermelden: de voortdurende ontering en het gesol met de lijken van onze dierbare overleden strijdmakkers! Het ergste valt te zien in het zogenaamde lijkenhuisje. Een stapel oude klederen en uniformstukken van de doden, waartussen men zelfs het rode laken uit 1914 kan ontwaren. En daarnaast kan men een aantal lijkkisten zien, zo maar op elkaar gestapeld. De opengereten planken kunnen noch beenderen, noch overblijfselen van militaire uitrusting verhullen.

Zo heeft men onze doden van onder hun kruisen met kokardes weggehaald, om ze boven de grond te laten verkommeren! En wij laten de driekleurige kokardes verroesten, de kruisen omvallen, de afsluiting platgereden worden...

Binnenkort zullen de toeristen zich afvragen of hier werkelijk Fransen hebben gestreden, want niets zal nog herinneren aan hun aanwezigheid.

Men ontgraaft, hergroepeert, brengt ganse kerkhoven over, terwijl de Engelsen voor enkele tientallen graven een afzonderlijk kerkhof aanleggen.

Arme Franse gesneuvelden... Geen opschrift, geen enkele aanduiding herinnert aan jullie offer. Het kerkhof Saint-Charles is werkelijk een schande voor Frankrijk!

Op zondag 19 april 1925 concretiseert het verzet tegen de lamentabele toestand zich in een indrukwekkende betoging. Een vijftigtal Franse en Belgische oudstrijdersverenigingen houdt er een stilzwijgend protest tegen de verregaande verwaarlozing van de begraafplaats. Geen enkele redevoering wordt er uitgesproken! Men hoort er alleen klaoengeschal en men ziet er de aanwezige vaandels die zich buigen over de rijen omgevallen kruisen...

Daarna volgt het appel van alle aanwezige verenigingen. Er is een eenvoudig maar waardig protest.

Pas op zondag 2 mei 1928 wordt de begraafplaats ingewijd door de bisschop van Rijsel. Ter gelegenheid van deze plechtigheid wordt er een centrale ingangspoort geplaatst, identiek aan deze op de militaire begraafplaatsen in Frankrijk.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Het Cimetière heeft ondertussen ook een beter uitzicht gekregen, maar nog steeds zijn de houten kruisen niet vervangen.

Bij slechte weersomstandigheden is alleen het middenpad begaanbaar, en het onderhoud van de paden en aanplantingen laat nog veel te wensen over.

Pas in de jaren 1930 zullen de houten kruisen vervangen worden door betonnen crucifixen.

Saint-Charles de Potyze circa 1930.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog ligt de Franse dodenakker er verlaten en verwaarloosd bij. In 1947 wordt door de Ieperse bevolking een nieuw monument opgericht boven het massagraf, dit ter vervanging van het arduinen monument in de centrale laan. Deze driezijdige obelisk draagt als opschrift "Hommage de la population Yproise – 20.10.1922 – 18.05.1947". Onderaan zijn oude herdenkingsplaten aangebracht van de oudstrijdersverenigingen van het 32ste, 66ste en 125ste Regiment Infanterie en van de 17de Divisie.

In 1968 werd een opvallende, Bretoens geïnspireerde kalvariegroep opgesteld aan de straatzijde, mede als eerbetoon aan de vele Bretoenen die in Vlaanderen het leven lieten. Het indrukwekkende monument is van de hand van J. Fréour en stelt de treurende moeders en weduwen voor bij het lijk van een gesneuvelde soldaat.

Vanaf 1975 worden de grauwwitte betonnen grafkruisen met hun onleesbaar geworden naamplaatjes vervangen door nieuwe kruisen uit witte kunststof. Ook de ingangspoort en het centrale pad worden opgefrist zodat de begraafplaats er eind 1978 opnieuw verzorgd bijligt.

Een hoefijzervormige grafsteen voor moslims, een kruis voor christenen, een afgeronde stèle met een davidster voor joden.

In recente graven achteraan de begraafplaats liggen de stoffelijke resten van Franse militairen die gevonden werden tijdens opgravingen of grondwerken in de regio. Op 2 juli 1998 werd een lichaam gevonden dat geïdentificeerd kon worden als zijnde dat van François Metzinger, soldaat van het 3de Zouaven, en gesneuveld na de eerste gasaanval van 22 april 1915.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

De Menenpoort

De Menenpoort is één van de bekendste monumenten van de Eerste Wereldoorlog. De poort werd door de Britse architect Sir Reginald Blomfield ontworpen als een klassieke triomfboog op de plaats van de vroegere doorgang doorheen de stadsomwalling richting Menen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was de Menin Gate niet meer dan een doorgang in de vestingen, geflankeerd door de beelden van twee leeuwen die het stadswapen vasthielden. Deze zwaar beschadigde, maar intussen gerestaureerde leeuwen werden in 1936 aan Australië geschonken, waar ze nu het graf van de Onbekende Soldaat sieren in het Australian War Memorial in Canberra. Omdat langs de Menenpoort duizenden Britten naar het front optrokken, werd dit de uitverkoren plek om het meest prestigieuze Britse monument te bouwen.

Omwille van zijn ontstaansgeschiedenis - monument ter herinnering aan wapenfeiten, maar ook monument ter nagedachtenis van de vermisten – heeft de Menenpoort een ietwat dubbel karakter: zowel triomfantelijk (uitzicht als triomfboog, leeuw op oostzijde) als piëteitsvol (de namenlijsten, de sarcofaag op de westzijde). Daardoor kan iedereen er de interpretatie aan geven die hij of zij wil. De Menenpoort groeide binnen de kortste keren uit tot een bedevaartsoord voor al wie een familielid in de Salient verloren had.

Het grootse monument werd ingehuldigd op 24 juli 1927 in aanwezigheid van de Belgische koning Albert I en de Britse veldmaarschalk Plumer. Tijdens de openingsceremonie speelden klaroenblazers van de Somerset Light Infantry voor het eerst de Last Post. Dat maakte sterke indruk op de Ieperse politiecommissaris Pierre Vandenbraambussche en hij vatte het plan op om een ceremonie met een meer permanent karakter op te zetten.

De Last Post werd nog twee maanden lang na de inhuldiging gespeeld en vanaf 1 juli 1928 werd het een dagelijkse gewoonte. Sindsdien heeft de Last Post iedere avond weerklonken, of er nu weinig of geen volk was, ondanks hittegolf, sneeuwstorm of zwaar onweer. Enige onderbrekingen in deze lijst waren de periodes van 1 oktober 1928 tot 1 mei 1929 en tijdens de bezetting gedurende de Tweede Wereldoorlog. Maar op de dag zelf van de bevrijding (6 september 1944) reeds werd de traditie hernomen.

Op de stenen platen van de panelen binnenin de Menenpoort, tegen de muren van de trappen en onder de galerijen, zijn ongeveer 55.000 namen gebeiteld van vermisten en niet-geïdentificeerde gesneuvelden vóór 15 augustus 1917. De namen van de andere vermisten werden gebeiteld in de muren van het Tyne Cot Cemetery in Passendale.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

11.00 hrs Menin Gate

special Armistice Ceremony

Geef acht (Klaroeners)	1'
Prominenten groeten: <ul style="list-style-type: none"> - de brandweerkorpsen, - het peloton van de CCMP (<i>Competentiecentrum Materieel en Producten</i> - Ieper) en - SHAPE (<i>Supreme Headquarters of the Allied Powers in Europe</i> – Casteau nabij Mons)	3'
Toespraak door Benoit Mottrie, voorzitter Last Post Association	3'
Gebeden <ul style="list-style-type: none"> - E.H. Deken Hemeryck - Reverend-Canon Jones - Dominee van Andel	5'
Last Post (Klaroeners)	2'
Exhortation door een vertegenwoordiger van het British Legion	2'
<i>Vers vier van het gedicht 'For the Fallen' van Laurence Binyon wordt voorgelezen:</i>	
<p>They shall grow not old, as we that are left grow old: Age shall not weary them, nor the years condemn. At the going down of the sun and in the morning We will remember them.</p>	
Minuut stilte	1'
Lament door een Piper	3'
Een <i>lament</i> is een klaaglied.	
Neerlegging van kransen door ambassadeurs en prominenten. Ondertussen speelt Ypriana O Valiant Hearts , zij worden vocaal begeleid door het Sint-Niklaas mannenkoor.	15'
Reveille (Klaroeners)	2'
God save the Queen (Ypriana)	3'
Brabançonne (Ypriana)	3'

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

The Last Post Association

Sinds 1928 wordt iedere avond, precies om 20u00, de Last Post geblazen onder de Menenpoort in Ieper. Dit dagelijks eerbetoon, uitgevoerd door klaroenspelers van de Stedelijke Brandweer, houdt de herinnering levend aan de soldaten van het Britse Keizerrijk die streden en sneuvelden in de Ieperboog tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Toen de initiatiefnemer, politiecommissaris Pierre Vandenbraambussche, mensen zocht die de Last Post wilden blazen, vond hij gehoor bij de Ieperse brandweer. Nog altijd zijn het brandweermannen die in uniform de ceremonie gestalte geven. De klaroenen zijn eigendom van de Last Post Association. Eén van de instrumenten kreeg de vereniging cadeau van een oudstrijder uit Liverpool die met de voetbalpronostiek een pak geld had gewonnen. Twee andere klaroenen deden dienst in de loopgrachten tijdens de 'Grote Oorlog'.

In 1930 werd het Last Post Committee opgericht: een onafhankelijke vereniging die tot belangrijkste doel heeft de dagelijkse Last Post ceremonie in ere te houden. Al op het einde van de jaren 1920 werden de klaroeners van de brandweer definitief ingezet om de Last Post te blazen onder de Menenpoort. De brandweercommandant, houthandelaar Vergracht, was één van de stichters van het Last Post Committee. De praktische schikkingen werden overgelaten aan een geadreerde van de brandweer, in casu Amedee Deplancke, die later zelf commandant werd. Hij was een lid van de steenkappersfamilie die o.a. de Menenpoort bouwde en meewerkte aan de heropbouw van de hallen en de kathedraal.

Als de klaroenblazers het uniform van de brandweer droegen, dan was dat om de eenvoudige reden dat het Committee geen financiële middelen had om eigen uniformen aan te kopen. Britse brandweerkorpsen hebben hieruit afgeleid dat de Last Post een brandweercreatie was, en dat leidde tot hun bezoeken.

Ondertussen zijn die bezoeken op 11 november een soort traditie geworden en die hebben een dusdanig succes gekend, dat vaak nieuwe groepen geweigerd moesten worden. Nu werken die brandweerkorpsen mee aan o.a. de Poppy parade en ook aan het concert.

In de vele jaren sinds haar instelling hebben talrijke binnen- en buitenlandse prominenten de Last Post bijgewoond. Onder hen onder meer alle Belgische koningen sinds de Eerste Wereldoorlog, verschillende leden van de Britse koninklijke familie, oud-president George Bush Senior van de Verenigde Staten, Paus Johannes-Paulus II en Moeder Theresa.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Cultuurprijzen Vlaanderen 2008

De Last Post Association werd bekroond met de Cultuurprijs Vlaanderen in de categorie vrijwilligers. De uitreiking van de prijzen vond plaats op maandag 2 februari 2009 in het Cultureel Centrum van Hasselt.

Voorzitter Benoit Mottrie kreeg deze Cultuurprijzen Award uit handen van Minister van Cultuur Bert Anciaux. Als laureaat kreeg de Last Post Association een trofee (een beeldje gemaakt door Johan Tahon), samen met een geldsom van 12.500 euro.

Met deze prijzen bekroont de Vlaamse Gemeenschap organisaties of personen die het voorbije jaar een bijzondere bijdrage leverden aan het cultuurleven in Vlaanderen. Voor de 12 verschillende categorieën werden telkens 3 organisaties of personen genomineerd.

De bekendmaking en de overhandiging van de cultuurprijzen vond traditiegetrouw plaats tijdens een feestelijke ceremonie in aanwezigheid van de minister, de genomineerden, hun entourage en ruim 800 genodigden.

De Last Post Association is bijzonder fier op deze prijs:

- Het toont aan dat onze vereniging, die als doelstelling heeft de soldaten, gevallen voor de verdediging van onze stad, te blijven eren en gedenken, een belangrijke plaats inneemt in het immaterieel cultureel erfgoed van de stad Ieper en van Vlaanderen.
- Het is na de vele buitenlandse erkenningen, ook een binnenlandse erkenning voor het 80-jarige, dagelijkse vrijwilligerswerk van de Ieperse vereniging die bestaat uit 24 mensen: 8 klaroeners, 1 piper, 3 medewerkers en 12 bestuursleden.

De Last Post was oorspronkelijk een dankbetuiging van het Belgische volk aan hen die stierven voor de vrijheid en onafhankelijkheid van België.

In de loop der jaren kreeg de plechtigheid een ruimere betekenis.

Ook de toenmalige vijanden en bij uitbreiding de slachtoffers van alle gewapende conflicten worden tegenwoordig in de intieme plechtigheid herdacht.

De Last Post Association wil deze traditie voortzetten tot in de eeuwigheid, 'lest we forget'.

© tekst en foto's op deze pagina: Last Post Association.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

De Vestingroute

De vestingen van Ieper zijn de best bewaarde van ons land. Hun verhaal begint tien eeuwen geleden, toen de stad ontstond aan de oevers van de Ieperlee.

Eerst waren de vestingen niet meer dan een aarden wal met grachten. Later kwamen er stenen muren en torens. Nog later groeiden ze uit tot een complex geheel met bastions, versterkingen, grachten en eilanden; tot ze omvangrijker werden dan de stad die ze beschermden.

Nu groeien er bomen en struiken, wilde planten en gras op de oude wallen rondom de stad. De vestingen vormen een lint van vriendelijk, streekeigen groen. Precies die combinatie tussen de historische omgeving en het parklandschap maken van de Vestingroute een boeiende ervaring.

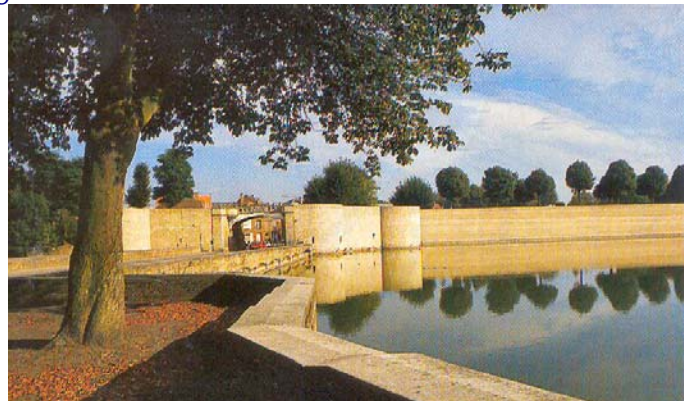
Wie oog heeft voor natuur ontdekt bovendien mooie diersoorten: heel wat vogels, vlinders en amfibieën vinden in en om de vestingen hun vaste stek. De typische muurplanten geven de oude muren een bijzonder cachet.

Over de hele route (waar wij slechts een gedeelte van aflopen) staan infoborden verspreid. Ze vertellen meer over de verschillende facetten van de vestingen: over hun turbulente geschiedenis, over de evolutie van de middeleeuwse stadswallen tot het Franse vestingcomplex, over de techniek van het oorlogvoeren en over de groei van de stad.

De Vestingroute is het hele jaar door voor iedereen vrij toegankelijk en is vlot bereikbaar voor rolstoelen en kinderwagens.

De vestingen in 1913...

...en de vestingen nu.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Ramparts Cemetery – Lille Gate

Ramparts Cemetery, Lille Gate ligt ten westen van de Rijselpoort op de vestingen. Onder de begraafplaats lagen er *dugouts*. De grafstenen zijn allemaal naar de Majoorgracht gericht.

Het waren Franse troepen die in oktober 1914 met de aanleg van de begraafplaats begonnen. Britse eenheden gebruikten Ramparts Cemetery met intervallen van februari 1915 tot april 1918.

Er worden 193 Commonwealthdoden herdacht, 9 daarvan zijn niet geïdentificeerd. Zij zijn afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk (158), Canada (10), Australië (11) en Nieuw-Zeeland (14 - allen Maori's). Ramparts Cemetery is nu, naast het veel grotere Ypres Reservoir Cemetery, de enige militaire begraafplaats binnen de stadswallen.

Op 11 november 1999 werden er vier onbekende soldaten begraven die werden gevonden bij opgravingen naast de Sint-Jacobskerk. De begraafplaats is omgeven door een taxushaag, symbool voor de eeuwige liefde.

Op de begraafplaats werd ook de urne met de as van de auteur Rose Coombs begraven. Daarvoor werd hoogst uitzonderlijk toestemming gegeven, mits er op geen enkele manier op de begraafplaats zelf een aanduiding te vinden zou zijn. Het enige wat toegestaan werd, was het aanbrengen onder de Rijselpoort van een bordje met "Rose Coombs Walk".

Rose Coombs (MBE) is de schrijfster van "Before Endeavours Fade", een boek dat zorgde voor een heropflakking van het oorlogstoerisme. Zij was ook jarenlang werkzaam in het Imperial War Museum.

Rose Coombs overleed op 7 januari 1991 en zij liet aan de stad Ieper als legaat haar bibliotheek met boeken over de Eerste en Tweede Wereldoorlog na.

De 'Rose Coombs Memorial Walk' kan men beschouwen als een verre voorloper van de huidige toeristische vestingroute. Rose Coombs was een begrip in Ieper en zij wandelde destijds graag op de vestingen, die zij betrad aan de Rijselpoort. Wie er het bord daar liet plaatsen ter hare nagedachtenis is onbekend, maar het stadsbestuur en de Dienst voor Toerisme hebben besloten het bord er te laten staan.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

De Lakenhalle en het Belfort

De Ieperse Lakenhalle is Europa's grootste burgerlijke gebouw in gotische stijl. De oorspronkelijke halle werd gebouwd tussen 1200 en 1304, het belfort is 70 meter hoog.

De lakenhalle werd tijdens de Eerste Wereldoorlog volledig vernield. De restauratie werd voltooid in 1967. De architecten, waaronder Jules Coomans, opteerden voor een getrouwe reconstructie van de vooroorlogse toestand, waarbij weliswaar van moderne materialen gebruik werd gemaakt. Onderaan zijn de originele stenen nog zichtbaar, dit zijn de grootste.

De Lakenhallen werden vroeger gebruikt als verhandelingsplaats van laken, in elke deuropening onderaan het belfort werd het laken verkocht.

Ieper was zeer beroemd in de middeleeuwen vanwege de goede kwaliteit van het laken.

Na Gent en Brugge was Ieper toen de derde belangrijkste stad van Vlaanderen.

Tegenwoordig is de Lakenhalle een door de UNESCO beschermd monument. In de hallen is ook het 'In Flanders Fields' museum gevestigd.

De Kattenstoet

De geschiedenis van het Ieperse kattenfeest is een mengeling van waarheid en fantasie, historische feiten en legenden. In de kronieken is sprake van het werpen van levende katten, eerst van het kasteel in de *Meersch*, later van de Sint-Maartenskerk en sedert het kattenfeest van 1476 uit de belforttoren.

In 1938 werden, onder impuls van toenmalig burgemeester Jan Vanderghote, opnieuw zwarte katjes van de belforttoren gegooid. Ditmaal waren het echter fluwelen katjes. Albert Dehem werd in 1954 burgemeester. Hij droomde ervan om het kattenwerpen en de kleine stoet tot een grote stoet om te toveren.

Burgemeester Dehem schaarde een aantal enthousiastelingen rond zich en op 6 maart 1955 trok een grootse stoet met 1.500 figuranten in prachtige kostuums en met indrukwekkende praalwagens door de stad. De Kattenstoet werd een ideale hefboom om Ieper opnieuw op de kaart te plaatsen en om aan de Ieperlingen, na het oorlogstrauma, opnieuw het "Iepers gevoel" te geven.

De Kattenstoet werd een jaarlijkse traditie met vele hoogtepunten. Omwille van de Expo in 1958 verhuisde de stoet naar de tweede zondag van mei, zodat het evenement elk jaar samenviel met Moederdag. In 1985 ging er géén stoet uit, omdat de voorbereiding van het pausbezoek te veel tijd en energie opsloopte. De stoet van 1991 was de laatste van de jaarlijkse en de eerste van de driejaarlijkse edities.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Het In Flanders Fields museum

Het geheugen van de toekomst.

Het **In Flanders Fields** museum wil zijn bezoekers confronteren met het verleden, maar ook met het heden. Met het verhaal van één bepaalde oorlog op één bepaalde plaats, de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek, maar ook met het universele thema van de oorlog, die nog altijd en overal woedt.

Met de officiële feiten, data en getallen, maar ook en vooral met de persoonlijke getuigenissen van honderden gewone mensen. Het **In Flanders Fields** museum is een oorlogsmuseum met een vredesboodschap. Het herbergt het geheugen van de toekomst.

Herinner. Herleef.

Het **In Flanders Fields** museum is ook een modern, levend museum met tal van invalshoeken, zowel chronologisch als thematisch. Interactieve kiosken diepen bepaalde thema's verder uit. Historische en objectenkiosken bieden interessante randinformatie bij specifieke gebeurtenissen en voorwerpen. Op personenkiosken her(be)leeft elke bezoeker het unieke verhaal van een ooggetuige.

Audiovisuele evocaties van No Man's Land en een veldhospitaal overweldigen de zintuigen en emoties. Documenten en maquettes, wapens en gebruiksvoorwerpen maken de oorlog pijnlijk tastbaar. Residerende kunstenaars zorgen voor een hedendaagse artistieke kijk op het fenomeen oorlog. Kleine en grote tijdelijke tentoonstellingen, zoals **dead.lines**, **Vluchten voor de oorlog** en **De Laatste Getuige: Het oorlogslandschap van de Ieperboog**, voegen regelmatig een extra dimensie toe aan de vaste opstelling. Ten slotte onderhoudt het In Flanders Fields museum ook een sterke band met de talloze sites in de frontstreek, onder de noemer "Het museum binnen en buiten".

Bron: <http://www.inflandersfields.be>

In Flanders Fields museum

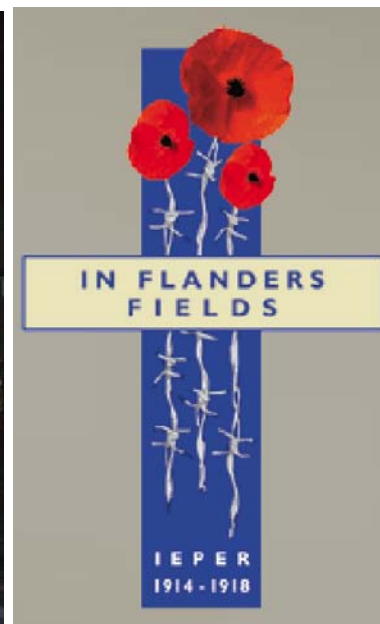
Lakenhalle, Grote Markt 34, 8900 Ieper

Tel.: 057 23 92 20

Fax: 057 23 92 75

E-mail: flandersfields@ieper.be

Website: <http://www.inflandersfields.be>

11 november 2009 ~ 97de verjaardag van de wapenstilstand

Ypres Reservoir Cemetery

Ieper telt twee militaire begraafplaatsen binnen de stadsmuren: *Ramparts Cemetery - Lille Gate* bij de Rijselpoort en *Ypres Reservoir Cemetery*.

De stad Ieper was van oktober 1914 tot de herfst van 1918 het centrum van een boog, de *Ypres Salient*, die door Britse en soms ook door Franse troepen werd bezet. De stad werd volledig vernield. De ruïnes van de Lakenhallen en de kathedraal stonden herkenbaar in het midden ervan. De *Infantry Barracks* bevonden zich in de omgeving van de zuidelijke stadsomwalling, richting Rijselpoort. De gevangenis, het reservoir en de watertoren bevonden zich aan de westkant.

Drie begraafplaatsen werden aan de westkant aangelegd: twee tussen de gevangenis en het reservoir en een derde ten noorden van de gevangenis. De eerste twee werden na de oorlog ontruimd en naar de derde overgebracht. Deze begraafplaats heette oorspronkelijk 'Cemetery North of the Prison', later 'Ypres Reservoir North Cemetery', en tenslotte kortweg 'Ypres Reservoir Cemetery'.

De aanleg van deze begraafplaats begon in oktober 1915. Ze werd gebruikt door gevechtseenheden en veldhospitelen *Field Ambulances* tot het einde van de oorlog. Toen bevatte ze 1.099 graven. Later kwam er een uitbreiding door bijzetting van verspreide graven en kleinere begraafplaatsen in de Ieperboog.

Er worden nu 2.614 Commonwealthdoden en één niet-geïdentificeerde Duitser herdacht. *Special memorials* herdenken militairen uit het Verenigd Koninkrijk die begraven waren op *Infantry Barracks* en op *Ypres Reservoir Middle Cemetery* van wie de graven door artillerievuur vernield werden.

Ypres Reservoir Cemetery in 1919. Sir Reginald Blomfield maakte het definitieve ontwerp van de begraafplaats.

In Plot V rij AA zijn de graven van 16 officieren en manschappen van het 6de *Duke of Cornwall's Light Infantry* die ingekwartierd waren tussen de restanten van de kathedraal. Op 12 augustus 1915 werden zij gedood door de *Ypres Express*, Duits artilleriegeschut van groot kaliber, die vuurde vanuit het Houthulstbos. Overlevenden werden gered door de 11de *King's Liverpools* maar deze stoffelijke overschotten werden pas ná de oorlog ontdekt.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

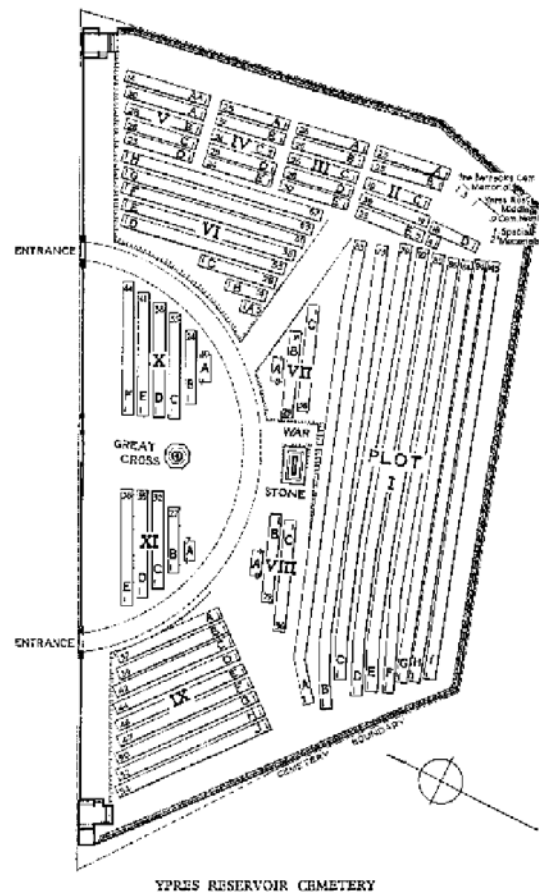
Bijzettingen

(bron: Commonwealth War Graves Commission)

Verenigd Koninkrijk: 2.258
Canada: 155
Australië: 143
Nieuw-Zeeland: 28
Zuid-Afrika: 12
Undivided India: 2
Andere Commonwealth: 6
Niet-identificeerbaar: 10
Totaal Commonwealth: 2.614
Andere nationaliteiten: 1 (Duits)

Ypres Reservoir Cemetery gezien van bij de oostelijke ingang.

Plattegrond van Ypres Reservoir Cemetery.

Commonwealth begraafplaatsen

De meer dan 150 Britse begraafplaatsen in de Westhoek zijn echte *silent cities* met veel groen. De begraafplaatsen zijn ontworpen door vier architecten: sir Herbert Baker, sir Reginald Blomfield, Charles Holden en sir Edwin Lutyens. Dit zorgde voor een eenvormige architectuur.

Sir Reginald Blomfield ontwierp een stenen kruis met een bronzen zwaard. Dit *Cross of Sacrifice* is aanwezig op elke begraafplaats en moet het militaire en religieuze karakter van de begraafplaatsen met elkaar verzoenen. De hoogte van het kruis varieert naargelang de grootte van de begraafplaats tussen 4,5 en 9 meter.

Op begraafplaatsen met meer dan 400 doden staat een *Stone of Remembrance*, oorspronkelijk voor de vele religieuze plechtigheden die er plaatsvonden. Deze steen heeft drie treden en is steeds 3,5m lang en 1,5m hoog. Hij heeft als opschrift "**THEIR NAME LIVETH FOR EVER MORE**" (dat hun naam voor altijd moge leven).

De *headstones* of zerkjes zijn vervaardigd uit witte portlandsteen en hebben steeds dezelfde afmetingen: 75cm hoog, 38cm breed en 12cm dik. Bovenaan is het embleem van het regiment gegraveerd, daaronder staan het rangnummer, de naam en voornamen, datum van overlijden en soms de leeftijd van de dode. Vaak wordt ook een religieus symbool afgebeeld: een kruis voor christenen of een davidster voor joden. De familie mocht onderaan een opschrift laten aanbrengen.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

Meestal gaat het om een bijbelvers, een spreuk of een persoonlijke overdenking. Onbekenden kregen als opschrift: "A SOLDIER OF THE GREAT WAR. KNOWN UNTO GOD."

A soldier of the Great War Known unto God.

A soldier of the United Kingdom.

A Canadian soldier of the Great War.

An Irish soldier of the Great War.

A Newfoundland soldier of the Great War.

A New Zealand soldier of the Great War.

A South African soldier of the Great War.

Een grafsteen op een joods graf.

Er worden geen bloemen gebracht naar een joods graf.

De steentjes op joodse graven zijn een tastbaar symbool voor de liefde tot de afgestorvene.

Het verwijderen van steentjes is dan ook een schending van het graf.

Twee onbekende Duitse soldaten. De grafsteen is bovenaan vlak en niet gebogen.

Merkwaardige graven

Alle grafstenen zijn dan wel identiek, toch heeft ieder graf, iedere gesneuvelde, zijn eigen verhaal. Enkele merkwaardige graven.

Reverend B.C. Ruck-Keene

Links: de grafsteen van **Reverend B.C. Ruck-Keene**

Chaplain to the forces (Legeraalmoezenier) 4th Class, Army Chaplains' Departement.

Overleden op 26 september 1917. Plot I, rij F, graf 37.

Rechts: Het graf van de **onbekende Duitse soldaat** in Ypres Reservoir Cemetery: Perk I, rij D, graf 25.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

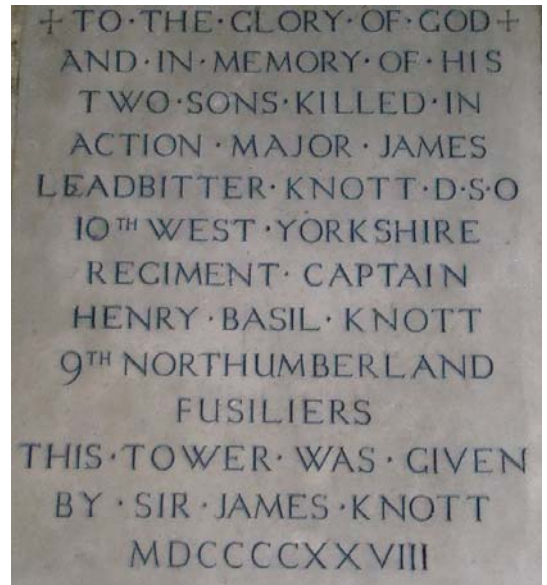
De gebroeders KNOTT

Kapitein **Henry Basil Knott** van het 9de Battalion Northumberland Fuseliers stierf aan opgelopen verwondingen op 7 september 1915. Hij werd begraven in plot V rij B graf 16.

Naast hem, in graf 15, rust zijn broer Majoor DSO *Distinguished Service Order* **James Leadbitter Knott**, overleden op 1 juli 1916. Hij sneuvelde in Fricourt tijdens de eerste dag van de Slag aan de Somme als tweede in bevel van het 10de Battalion van het West Yorkshire Regiment (Prince of Wales's Own). Majoor James L. Knott werd oorspronkelijk aan de Somme begraven maar zijn lichaam werd later op uitdrukkelijk verzoek van zijn ouders naar Ypres Reservoir Cemetery overgebracht om naast zijn broer bijgezet te worden.

Broederlijk naast elkaar in Plot V, rij B, graven 15 en 16: James en Henry Knott.

De gedenkplaat voor de gebroeders Knott in het portaal van de Saint George's Memorial Church.

Links in het portaal van de Saint George's Memorial Church werd er een gedenksteen vanwege hun ouders aangebracht.

De gebroeders GAVIN

Lance Corporal (soldaat 1ste klasse) **James T. Bulkeley Gavin** en zijn broer Private (soldaat) **Gordon Bulkeley Gavin** dienden beiden bij de B-compagnie van het 26th Battalion van de Australian Infantry en sneuvelden ook op dezelfde dag, 4 oktober 1917. Op die dag lag hun eenheid even buiten Zonnebeke, rechts van de spoorweg Ieper-Roeselare.

De 23-jarige James werd omstreeks 05u40 gedood bij Duitse beschietingen op de vertreklijn.

Gordon, zijn twee jaar oudere broer, kreeg omstreeks 09u00 een dodelijke kogel in het hoofd, in de buurt van de weg Passendale-Broodseinde. Zijn stoffelijke resten werden pas in 1921 gevonden en begraven op Tyne Cot Cemetery, 59/C/12.

Op vraag van de familie werd zijn lichaam drie jaar later overgebracht naar Ypres Reservoir Cemetery VII B 30, nabij het graf van zijn broer James VII B 27.

Op beide grafstenen staat de inscriptie:

LOVELY IN THEIR LIVES   IN DEATH UNDIVIDED   TO AWAKE TO ETERNAL GLORY

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Generaal Francis Aylmer MAXWELL

Brigade Generaal, drager van de eretekens **VC Victoria Cross**, **CSI Companion of The Most Exalted Order of the Star of India** en **DSO Distinguished Service Order**.

Hij was commandant van de 27ste Infanterie Brigade van de 9de (Schotse) Divisie.

Killed in action op 21 september 1917 op 46-jarige leeftijd en begraven op Ypres Reservoir Cemetery ; plot I, rij A, graf 37.

Hij was de zoon van Thomas Maxwell en Violet Sophia Maxwell ; echtgenoot van Charlotte Alice Hamilton Maxwell. Ook zijn zes jaar jongere broer, luitenant-kolonel Eustace Lockhart Maxwell, kwam tijdens de Eerste Wereldoorlog om het leven. Hij sneuvelde in 1916 in Frankrijk en wordt herdacht op het Neuve Chapelle Memorial.

Francis Aylmer Maxwell was een ervaren beroepsmilitair. In 1891 kreeg hij een benoeming tot officier bij het Royal Sussex Regiment, en twee jaar later werd hij overgeplaatst naar het Indian Staff Corps.

Francis Maxwell vocht op verschillende plaatsen in India, waar hij in 1898 gedecoreerd werd met het *DSO*.

Ook tijdens de oorlog in Zuid-Afrika onderscheidde Maxwell zich. In maart 1900 bracht hij onder vijandelijk vuur samen met enkele andere officieren een aantal kanonnen in veiligheid bij Korn Spruit "waarbij hij de grootste moed toonde en zich vrijwillig blootstelde aan het gevaar".

Voor deze actie kreeg hij het Victoria Cross (VC), de hoogste militaire onderscheiding. Na de Boerenoorlog diende hij nog in India en Australië.

Tussen juni en oktober 1916 was Maxwell bevelhebber van het 12th Battalion Middlesex Regiment. Hij promoveerde al vlug tot Brigade Generaal en kreeg het bevel over de 27ste Brigade, een eenheid die toen bestond uit drie Schotse en vier Zuid-Afrikaanse regimenten.

Eind november 1916 werd hem voor de tweede keer de Distinguished Service Order *DSO* toegekend.

In de vroege ochtend van 21 september 1917 hield Maxwell een oogje in het zeil terwijl zijn troepen prikkeldraad aanbrachten ter hoogte van de spoorweg op de "Green Line", een denkbeeldige lijn nabij de Duitse "Wilhelm-stellung" en een tussendoel op weg naar Passendale.

Daags voordien was de generaal al verschillende keren in het heetst van de strijd op het toneel verschenen om zijn troepen te leiden en aan te moedigen.

Daar werd hij neergeschoten door een Duitse sluipschutter. Zijn lichaam werd naar Ieper gebracht, waar het op 23 september 1917 werd begraven op Ypres Reservoir Cemetery.

De grafsteen van generaal Francis Aylmer Maxwell.

John MacHAFFIE en Robert McKERGOW

Hier bevinden zich de graven I E 15 en I E 16 van de tweede luitenanten **John MacHaffie** en **Robert McKergow**, beiden van N° 29 Squadron RFC.

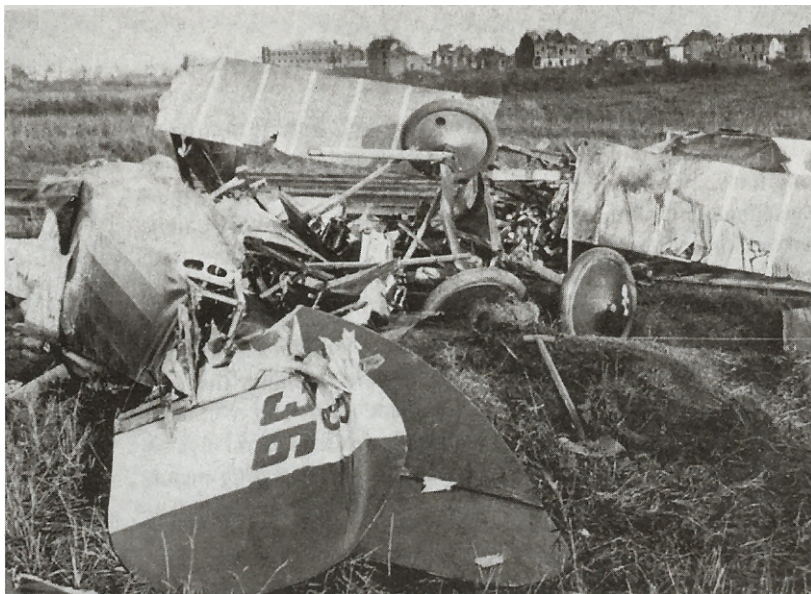
De dood van deze beide officieren was des te tragischer, aangezien die te wijten was aan een banaal ongeval.

Beiden waren op 21 september 1917 om 12u45 in Poperinge opgestegen in hun Nieuport Scout als deel van een achtkoppige patrouille onder leiding van Luitenant C.W. Cudemore.

Onderweg werd een ballon beschoten, zonder succes evenwel. Er werden ook twee Duitse formaties vliegtuigen waargenomen, maar die bleven te veraf om ze te kunnen onderscheppen.

Luitenant McKergow.

De resten van de toestellen van MacHaffie en McKergow na hun dodelijke crash.

Na een rustige vlucht van ongeveer anderhalf uur maakte de patrouille rechtsomkeer.

Misschien waren ze opgelucht omdat ze alweer ongedeerd van een missie terugkeerden, in ieder geval kwamen ze in een moment van onoplettendheid met elkaar in botsing.

In elkaar gehaakt, telden de beide toestellen naar beneden. In die dagen vóór de parachute was een botsing in volle vlucht haast altijd fataal.

Beide piloten waren nog maar een maand aan het front in Vlaanderen.

McKergow was de zoon van een kolonel en vloog in 1916 vijf maanden als waarnemer in N°. 70 Squadron.

MacHaffie kwam uit Toronto en behoorde tot het grote contingent Canadezen in de Britse luchtmacht.

Impiger et Acer of Energiek en Vurig.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

SHOT AT DAWN

Onder de doden op Ypres Reservoir Cemetery bevinden zich drie mannen die tijdens de oorlog terechtgesteld werden wegens desertie:

Private **Thomas Lionel Moles**, 54th Battalion Canadian Expeditionary Force.

Executed for desertion 22/10/1917, plot I H 76.

Zijn grafsteen draagt onderaan de inscriptie *'Grant us thy peace Lord'* aangebracht op verzoek van zijn moeder.

Hij was 28 jaar oud.

Private **Ernest Lawrence**, 2nd Battalion Devonshire Regiment.

Executed for desertion 22/11/1917, plot I I 145.

Hij deserteerde op 5 mei 1917 en kon de stad Rouen in Normandië bereiken, waar hij gevangen genomen werd. Hij deserteerde een tweede maal op 8 mei 1917 en werd opnieuw gearresteerd. Hij slaagde er opnieuw in te ontsnappen en werd in augustus 1917 opnieuw gevat. Ernest Lawrence kreeg de kogel op 22 november 1917.

Zijn grafsteen draagt onderaan de inscriptie *'In loving memory of my dear son gone but not forgotten'*.

Hij was 21 jaar oud.

Private **Charles F. McColl**, 1/4th Battalion East Yorkshire Regiment.

Executed for desertion 28/12/1917, plot IV A 6.

Hij deserteerde op 28 oktober 1917 nabij het bos van Houthulst en werd terechtgesteld op 28 december 1917.

Hij was 26 jaar oud.

Thomas Lionel Moles, 28.

Ernest Lawrence, 21.

Charles F. McColl, 26.

Op 7 november 1918 wordt de laatste Britse soldaat geëxecuteerd wegens desertie. Er werd geen onderzoek ingesteld om zijn zwakke geestestoestand, veroorzaakt door shell-shock, aan te tonen, zelfs niet na uitdrukkelijk verzoek van de veroordeelde zelf.

Na de oorlog werd een onderzoekscomité opgericht om onderzoek te doen naar de neurosen om in de toekomst voorbereid te zijn op zulke voorvallen en om de militaire training hieraan aan te passen. Het comité ontdekte dat shell-shock ontstond door de stress die werd veroorzaakt door het zien van gewonde en dode vrienden op het slagveld, door angst en vermoeidheid.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

De graven van 16 officieren van het 6de Duke of Cornwall's Light Infantry

Plot V rij AA.

De stoffelijke resten werden pas na de oorlog ontdekt in de ruïnes van de kathedraal.

De **Commonwealth War Graves Commission** of "Oorlogsgravencommissie van het Gemenebest" staat in voor de markering en het onderhoud van de graven, de begraafplaatsen en de monumenten van de 1,7 miljoen Gemenebestslachtoffers uit beide wereldoorlogen, verspreid in meer dan 140 landen over de hele wereld.

De special memorials voor niet-terugggevonden graven

Twee gedenkstenen voor gesneuvelden die oorspronkelijk op Infantry Barracks waren begraven, maar wiens graven door artillerievuur werden vernield.

Eén voor *captain A.C. Anderson* van het *Army Veterinary Corps*, overleden op 20 april 1915.

Een tweede voor *gunner A.G. Bentley*, *Royal Garrison Artillery*, gesneuveld op 26 september 1917.

Allebei ***believed to be buried in this cemetery.***

Rechts en onder: Gedenksteen en individuele grafstenen voor de tien soldaten die sneuvelden in 1915 en 1916 en die oorspronkelijk begraven waren op Ypres Reservoir Middle Cemetery en op Infantry Barracks. Hun graven werden door artillerievuur vernield.

Their glory shall not be blotted out.

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

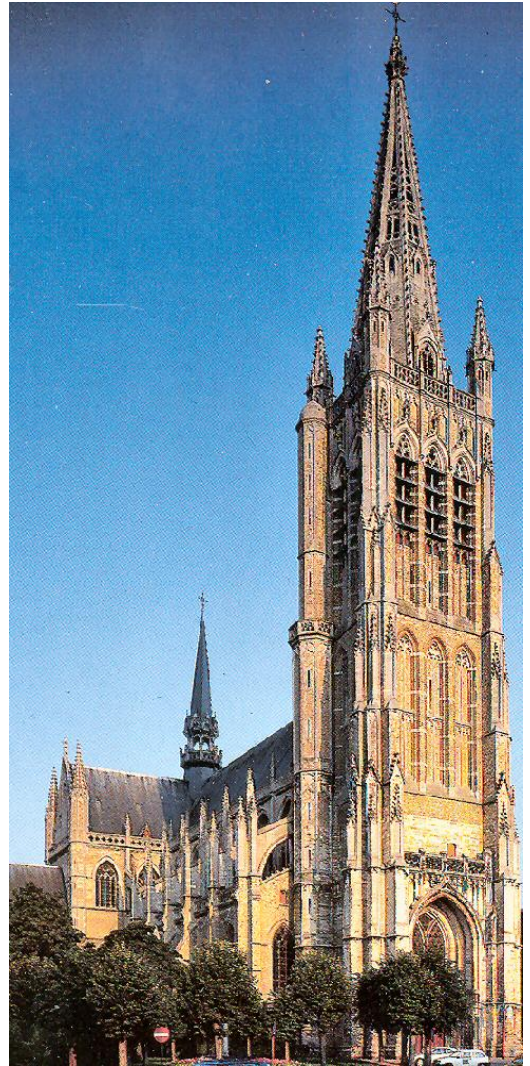

De Sint-Maartenskerk

De kerk van het Sint-Maartens klooster werd opgetrokken tussen 1230 en 1370. Daarvoor stond hier een Romaanse kerk, waarschijnlijk uit de 10de of 11de eeuw. De rijkdom van de stad in de 13de eeuw zorgde voor welvaart en een grote bloei, ook van de kerkelijke architectuur. De bouw van de Sint-Maartenskerk en de bouw van de Lakenhalle rond 1250 moeten ongeveer gelijktijdig gezien worden.

In 1559 werd het bisdom Ieper opgericht door paus Paulus IV. Het concordaat van Pius VII met Napoleon in 1801 betekende het einde van het 240-jarig bestaan van het bisdom. De bekendste bisschop was ongetwijfeld Cornelius Jansenius, stichter van het Jansenisme, en in deze kathedraal begraven.

Na de verwoesting tijdens de Grote Oorlog werd de kerk op haar 13de eeuwse fundamenten in haar huidige vorm heropgebouwd. Het nieuwe gebouw is een bijna exacte reconstructie van het vroegere gotische gebouw. Dit is te danken aan de architect Jules Coomans, die vóór de Eerste Wereldoorlog restauraties uitvoerde aan deze kerk en aan de Lakenhalle, en daardoor over de plannen beschikte. Zo kon hij na 1918 de heropbouw starten.

In de kathedraal zijn verschillende gedenktekens aangebracht ter nagedachtenis van de gesneuvelden. Er zijn Franse en Britse gedenkstenen en boven het zuidelijke portaal is er een groot kleurrijk brandraam ter ere van Koning Albert I.

Vooraan in de kathedraal ligt de grafsteen voor Robrecht van Bethune, de "Leeuw van Vlaanderen", ook wel Robrecht III van Vlaanderen of Robrecht van Dampierre genoemd.

In de zuidelijke zijkapel staat het altaar met het mirakelbeeld van Onze-Lieve-Vrouw van Thuyne, de patrones van Ieper. In 1383 werd Ieper belegerd door de Engelsen en de Gentenaars. De Ieperlingen baden tot Onze-Lieve-Vrouw van Thuyne (thuyne=omwalling). Wanneer de hongersnood hen fataal dreigde te worden, werd het beleg plots afgebroken.

De Ieperlingen dankten Onze-Lieve-Vrouw van Thuyne voor dit wonder, maar wellicht mochten ze ook "*dank u*" zeggen aan het grote Franse leger dat vanuit Atrecht aan het optrekken was...

Herdenkingsconcert

The Great War Remembered

Een muzikale evocatie van de Grote Oorlog

Op 11 november 2009 om 16u30 organiseert de Last Post Association voor de zesde maal het concert *The Great War Remembered* in de Sint-Maartenskerk. Dit evenement keert terug naar 1914-1918 en biedt een unieke combinatie van muziek, liederen, poëzie en reflecties over de 'Grote Oorlog'. Deelnemers editie 2009: Koninklijke Muziekkapel van de Marine, Devon Fire & Rescue Pipesband, Koninklijk Sint-Niklaas mannenkoor, Beauvarletkoor, Roeselaars kamerkoor, Choir of Holy Trinity Church (Dartford UK), sopraan Marijke Depla en als special act: The Swigshift.

De Last Post Association streeft ernaar om de soldaten van Groot-Brittannië en haar imperium die sneuvelden tijdens de 'Grote Oorlog' van 1914-1918 te herdenken en te eren. Zij vochten immers voor onze vrijheid en de onafhankelijkheid van België.

De LPA streeft er ook naar om de idealen te promoten die de Ieperse Menenpoort vertegenwoordigt, niet enkel in termen van lijden en zelfopoffering, maar ook in termen van solidariteit, plicht, moed en vaderlandsliefde.

Tezelfdertijd gaan de gedachten ook naar zij die streden aan de andere kant van het niemandsland: vijanden toen, partners nu in een nieuw en verenigd Europa. In dit opzicht vertegenwoordigt de LPA niet enkel een spiegel naar het verleden, maar evenzeer een baken van hoop voor ieders toekomst.

Na de voorgaande succesvolle edities is dit concert, met bijna 200 muzikanten en meer dan 1.200 bezoekers, uitgegroeid tot een klassieker binnen de Ieperse Wapenstilstand herdenkingen.

THE LAST POST ASSOCIATION
KONINKLIJK SINT-NIKLAAS MANNENKOOR
PRESENTS

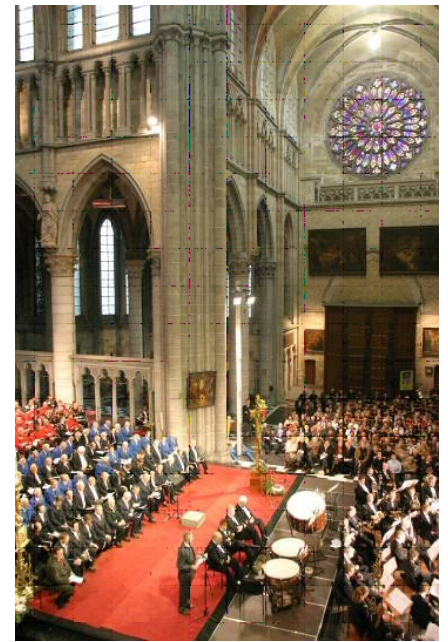
THE GREAT WAR REMEMBERED

11 NOVEMBER 2008
CATHEDRAL OF SAINT MARTIN AND SAINT NICHOLAS
16.30 HRS

*A musical evocation
of the different facets of WW1*

KLAGENERS OF THE LAST POST ASSOCIATION
KONINKLIJK SINT-NIKLAAS MANNENKOOR
KONINKLIJKE MUZIEKKAPEL VAN DE MARINE
ITALY MC KORT AND FRIENDS
CHOR OF HOLY TRINITY CHURCH
HET 3RUGS MANNENKOOR
THE COMBINED FIRE SERVICE BANDS

INGANG / ADMITTANCE 15€ / VIP 31€
TICKETS & INFO: IEPER TOURIST OFFICE, INFO@LASTPOST.BE

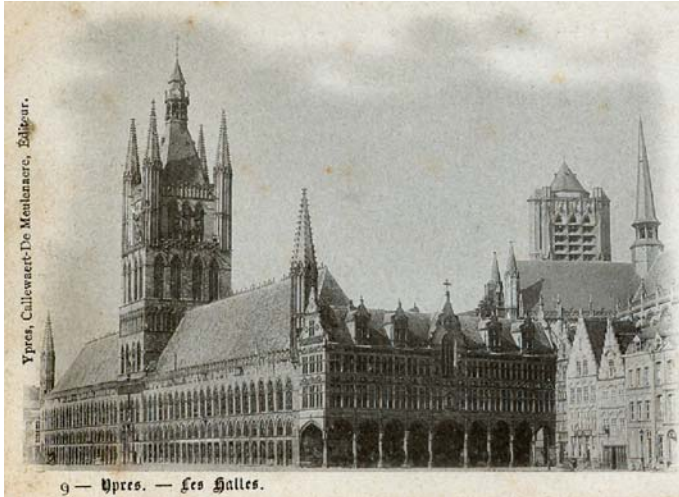

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

De Duitsers in Ieper

Op 7 oktober 1914 trok het Duitse leger Ieper binnen. Dit slaperig middeleeuws provinciestedje zou door deze 'Grote Oorlog' voor eens en voor altijd op alle wereldkaarten gemarkeerd worden. Waar deze stad bekend was door zijn groots middeleeuws verleden (de Lakenhalle is het grootste civiel gebouw in gotische stijl van Europa), zou daar vanaf nu een bloedige associatie met oorlog en gifgas als dodelijk nieuw wapen aan toegevoegd worden.

*Ieper, 1902: de Lakenhalle en het stadhuis.
Let op de afgeplatte toren van de kathedraal.*

Op 4 augustus 1914 verklaarde Duitsland aan Frankrijk de oorlog. Om 09u00 staken Duitse troepen de Belgische grens over richting Luik. De forten rond Luik lagen op hun pad richting Parijs en moesten kost wat kost uitgeschakeld worden.

Dat de Duitsers door België naar Parijs wilden, maakte deel uit van het *von Schlieffen* plan. De rechter vleugel van het Duitse Heer zou in westelijke richting (door België) oprukken, en ten noorden van Parijs afbuigen om zo de Franse linies in de rug aan te vallen. Als alles volgens plan verliep, zou de veldtocht na zes weken afgelopen zijn en konden de Duitse troepen overgebracht worden naar het Russische front.

De Slag aan de Marne (6-12 september 1914) stopte echter de Duitse opmars in Frankrijk. Het Duitse opperbevel gaf nu prioriteit aan de verovering van de Kanaalhavens (Duinkerke, Calais en Boulogne).

Daardoor begon het 6de Armee zijn tocht westwaarts, richting Rijsel en... richting Ieper. Een onderdeel van dit 6de Leger was het 4de Cavaleriekorps, onder leiding van generaal von Hollen. Dit korps bestond uit drie divisies en het was uiteindelijk de 3de Cavaleriedivisie onder luitenant-generaal von Unger die in Ieper zou belanden.

De Kaiserstandarte: 'Gott mit uns 1870' sierde ook de koppelriemen van de Wehrmachtsoldaten tijdens de Tweede Wereldoorlog, zonder "1870" weliswaar.

Hoe was het zover kunnen komen?

België was een neutraal land, haar neutraliteit werd gegarandeerd door alle Europese grootmachten, Duitsland inbegrepen. Iedereen was er dan ook van overtuigd dat ons land buiten de ruzie tussen Duitsland en Frankrijk zou kunnen blijven.

Het Duitse ultimatum van 2 augustus om doortocht over Belgisch grondgebied te eisen veroorzaakte dan ook grote beroering.

Na een nachtelijke bijeenkomst maakte de regering bekend dat zij elke schending van de neutraliteit weigerde en vastbesloten was om elke aanslag hierop af te weren.

Ieper, 1902: de Spoorhalle (het station).

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Het 4de Cavaleriekorps werd vanuit Frankrijk noordwaarts gestuurd om vernielingen aan te brengen aan de spoorlijnen Gent-Oudenaarde-Doornik en Gent-Kortrijk.

Toen generaal von Hollen vernam dat Belgische troepenmachten op weg waren naar Doornik en Kortrijk, besloot hij in die richting, tegenovergesteld aan zijn orders, op te trekken. Het opperbevel kon er niet om lachen.

De orders werden herhaald: de Leie oversteken en westwaarts oprukken, richting... Ieper !

Ieper 1902: de Menenpoort met 2 bronzen leeuwen.

Ieper 1902: de Menenpoort.

De leeuwen werden in 1936 geschonken aan de stad Canberra waar ze het graf van een onbekende soldaat sieren in het Australian War Memorial.

Ulanen

Ieper stak begin oktober vol met vluchtelingen uit het centrum en het oosten van het land. Zij werden ondergebracht in kazernes en in scholen. Toen Duitse cavaleristen opgemerkt werden in de streek, werden de vluchtelingen overgebracht naar Poperinge, naar Frankrijk of naar Engeland.

De Ulanen nabij Ieper waren het 1ste en 2de Regiment van de 4de Cavaleriebrigade, onderdeel van de Beierse Cavaleriedivisie. Deze hadden als opdracht verkenningstochten te ondernemen. Zij boezemden de bevolking een heilige schrik in en het woord *Ulaan* was synoniem voor wreedaard. De schrik zat er bij vele burgers zo diep in dat later iedere Duitse ruiter Ulaan werd genoemd.

Zaterdag 3 oktober 1914

Vanaf 03u00 kwamen de miliciens van de klasse 1914 uit Lier in Ieper toe. Deze 8.000 soldaten werden ondergebracht in de infanterie- en in de ruiterskazerne. Beide kazernes zaten overvol.

Het Rode Kruis bereidde zich voor op de ontvangst van een honderdtal gewonden.

Omstreeks 22u00 kwam er een sanitaire trein aan met vierhonderd gewonde soldaten uit Lier. Alle ziekenhuizen en pensionaten werden als opvang benut.

Rond 23u00 kwamen nog eens 90 gewonden aan uit Antwerpen, zij werden opgenomen in het Onze-Lieve-Vrouw hospitaal dat slechts over 98 bedden beschikte. Er werden bedden opgesteld in de gangen, alle hulp was welkom, ook vrijwilligers werden ingeschakeld.

Burgemeester Colaert liet de gewonde soldaten persoonlijk weten dat het hen, ingeval van bezetting, verboden was om te vluchten of burgerkleding aan te trekken. Hij wilde de stad behoeden voor de betichting vrijeschutters te herbergen, wat tot represailles van de bezetter had kunnen leiden.

Ieper 1902: de stadswallen.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Ieper 1902: de stadswallen.

Maandag 5 oktober 1914

Duitse troepen doorkruisten de omgeving. De vluchtelingen uit Kapelle-op-den-Bos die de nacht hadden doorgebracht in de Lakenhalle en in het station, werden nu ondergebracht in de leegstaande infanteriekazerne. Ze deden zich toegevoegd aan het voedsel voor de rekruten.

Burgemeester Colaert voerde een verbod in om zich te verplaatsen per fiets, motorfiets of wagen. De herbergen kregen verbod op het schenken van sterke drank. Na 21u00 mocht geen licht meer gemaakt worden. Ieper maakte kennis met een verduistering...

Ieper 1902: de Rijselpoort.

Woensdag 7 oktober 1914

De burgerwacht, in functie sedert 22 september, was vanaf 08u00 op post aan de stadspoorten en op de vestingen tussen de Rijselpoort en de Menenpoort. Een dertigtal gendarmen hadden een verschansing opgeworpen aan de Menenpoort en hielden de Meenseweg goed in de gaten.

Even voor de middag kwam een landbouwer melden dat het bij Sint-Jan zwart ziet van de Duitsers, men zag de veldkeukens roken. Intussen was een grote groep Duitse soldaten aangekomen bij de Menenpoort. Een estafette van de burgerwacht snelde naar de makers aan de Rijselpoort om te

Zondag 4 oktober 1914

Per trein kwamen 200 zieke paarden aan. Ze werden gestald in de ruiterskazerne. Er werden Ulanen gesignaleerd in Woesten.

De rekruten van de lichte 1914 verlieten de stad per trein en stoomtram richting Oostende.

Rond 17u werd de burgerwacht van de stadspoorten weggehaald en opgesteld op de vestingen tussen de Rijsel- en Menenpoort.

Laat op de avond kwamen nog twee treinen toe met vluchtelingen uit Kapelle-op-den-Bos.

Ieper 1902: de Rijselpoort.

Dinsdag 6 oktober 1914

Nog steeds meldingen van Duitsers rond de stad. Vluchtelingen uit Komen en Waasten kwamen in Ieper aan. Welstellende gezinnen uit de stad vertrokken naar zee.

Ruim twee maanden na de Duitse inval in België stond de vijand nu voor de poorten van Ieper. Wat oorspronkelijk niet in het Duitse aanvalsplan voorzien was, werd door een samenloop van omstandigheden toch de trieste realiteit.

De ganse oorlogsmachine was van richting veranderd en trok nu... westwaarts!

11 november 2009 ~ 97de verjaardag van de wapenstilstand

melden dat zij de aftocht moesten blazen, zo niet zouden ze in de rug aangevallen en ingesloten worden. De officieren van de burgerwacht waren al gaan lopen, nu volgden ook de manschappen...

Kort na de middag nam de eigenlijke intocht van de Duitse troepen een aanvang. Eerst cirkelde een vliegtuig laag boven de stad en zond lichtsignalen uit. Een half uur later werden op de stad een granaat en een tiental schrapnels afgevuurd. De Duitse artillerie had blijkbaar beweging gezien op de vestingmuur nabij de Rijselpoort.

Rond 13u30 stond de Markt vol met mensen in zondagse kledij die zowel angstig als nieuwsgierig waren. Uit de Menenstraat kwamen plots 6 ruiters de Markt opgereden, vergezeld van burgemeester Colaert, zijn zoon en een priester. De burgemeester was de aanvallers tegemoet gegaan om de stad over te geven en zich garant te stellen dat er niet geschoten zou worden. Hij had geluk dat de burgerwacht reeds het hazenpad had gekozen!

Een paar ruiters reden in snelle draf richting station, één reed terug en kwam wat later weer in het gezelschap van ongeveer tweehonderd ruiters. Aan het hoofd reden twee officieren, de ene met een blinkende helm, de andere met een grote pelsen muts.

*Ieper 1902: het Minneplein.
Hier is nu Ypres Reservoir Cemetery.
De afgeplatte toren is van de kathedraal.*

De poorten van de stad werden door Duitse wachtposten bezet. De burgemeester begeleidde de Duitse officieren naar het stadhuis, waar de stadskas met 65.000 BEF aangeslagen werd. De groep ruiters vertrok en in hun plaats kwam een honderdtal wielrijders de Markt opgefietst. Na een korte rustpauze weerklonken enkele fluitsignalen waarop zij allen hun fiets en geweer namen en wegreden. Ze reden de Rijselpoort uit en kwamen langs de Menenpoort de stad opnieuw binnen, ze verlieten die opnieuw langs de Diksmuidepoort en keerden vervolgens langs de Torhoutsepoort naar de stad terug. Was dit om de bevolking een grotere indruk van hun getalsterkte te geven of waren ze niet zeker van de veiligheid in de omgeving...? Na dit vreemde manoeuvre kwam omstreeks 14u30 de eigenlijke, overweldigende troepenmars op gang.

Twee ruiters van het Königs-Ulanen-Regiment nr. 13.

De Markt van Ieper in 1914.

Het 1ste Huzarenregiment, met hun bontmutsen, opende de stoet, gevolgd door het 5de Dragonders met hun punthelmen. Daarna volgde het 23ste Dragonders.

Uur na uur trokken de cavalerieregimenten over de Markt, gevolgd door Jagers te Voet die met hun zware stappen en onder het zingen van marsliederen de straatstenen deden daveren. Vervolgens kwamen artilleristen met lange slierten kanonnen, caissons en voorraadwagens.

Dit machtige defilé werd besloten door een eindeloze rij auto's met stafofficieren.

De doortocht van de troepen, ongeveer 8.000 man, duurde tot 21u00. De grens tussen angst en nieuwsgierigheid was erg dun. Tijdens de passage werd het opnieuw druk op straat. Nu er geen onmiddellijk gevaar leek te zijn, durfden de mensen zich opnieuw vertonen.

Zij zagen een overweldigende wapenschouw die overkwam als een zegetocht, niet als een optrekken naar het slagveld.

De officieren reden de stad rond om bij de betere burgerij onderdak te zoeken.

Luitenant-generaal von Unger nam zijn intrek in een huis op de Markt tegenover de Lakenhalle. Hij vestigde er ook zijn hoofdkwartier.

Twee ruiters van een Huzarenregiment.

Het Leib-Garde-Husaren-Regiment, Potsdam.

Deze doortocht was als een overrompeling. De enorme ontplooiing van manschappen en materieel moet iets onwezenlijks over zich hebben gehad. De trotse ruiters op hun grote paarden, de eindeloze rijen marcherende en zingende mannen, de blinkende helmen en geweren: het was voor de bevolking een nooit eerder gezien schouwspel. Het galmde door de straten: "Die Wacht am Rhein – Lieb Vaterland magst ruhig sein!" of "Hoch! Hoch! Dreimal Hoch!".

Kwartiermeesters trokken ook door de stad, op zoek naar onderdak voor de troepen. Met krijt schreven ze op de voordeur het aantal mannen dat men te logeren kreeg. Naar het schijnt durfden enkele stoutmoedige burgers het aan om achteraf het cijfer uit te vegen en door een kleiner aantal te vervangen...!

Overall stonden, zaten en lagen soldaten. Ze verzamelden balen stro en bouwden daarmee ook schildwachthuisjes. Ze stalden hun paarden waar het maar kon: op straat, op de voetpaden, in de Lakenhalle, in de binnenkoer van het Kasselrijgebouw, zelfs in de lokettenzaal van het station.

Alleen de klinieken en kloosters werden ongemoeid gelaten. De troepen gedroegen zich relatief goed. Alle winkels en herbergen waren open en werden dan ook druk bezocht. Er werd zowel met Duits als met Belgisch geld betaald.

Na het invallen van de duisternis gaf de legerleiding bevel de gaslampen aan te steken. Veel slapen zullen de inwoners wel niet gedaan hebben, met alle vreemde geluiden buiten.

Iedereen hield zich stil want een onvoorzichtige stoot, een woord teveel, een gril van een dronken soldaat kon de hel doen losbarsten en van deze nacht misschien de laatste van Ieper maken!

Donderdag 8 oktober

Vroeg op deze mistige morgen verlieten de Duitsers reeds de stad. De cavalerie via de weg naar Vlamertinge, de infanteristen trokken zingend de weg naar Dikkebus op. De straten werden mooi opgeruimd: al het hooi en stro werd opgeveegd door de soldaten.

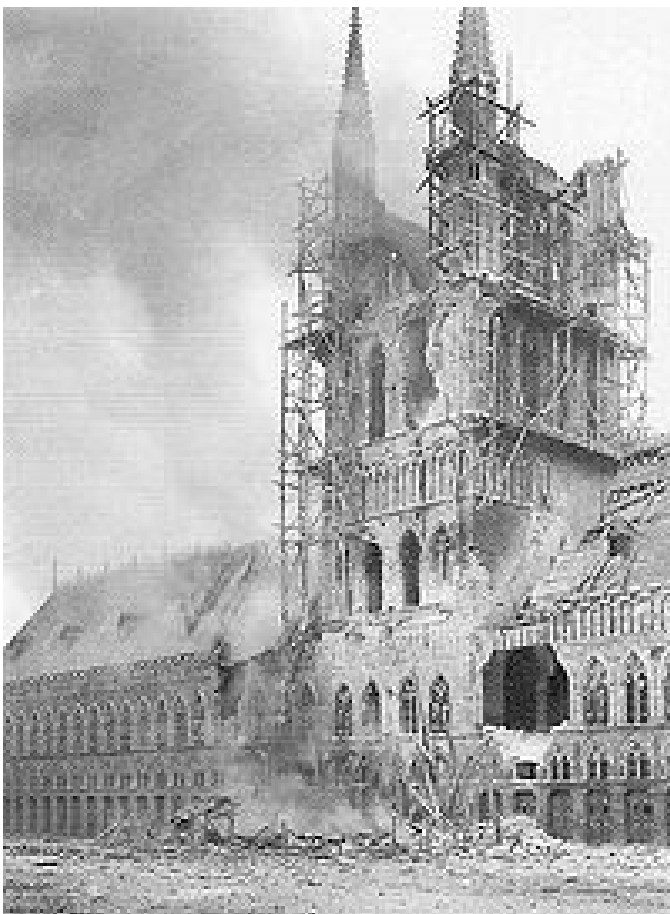
Op een voordeur, waar de avond voordien een cijfer in krijt was aangebracht, had een Duits soldaat geschreven: "Gute Leute". Sommigen die dit lazen dachten dat daar veel leute (plezier) gemaakt was, tot iemand met meer talenkennis de juiste betekenis van die woorden verklaarde... Een ander opschrift was minder gezellig en deed de opluchting om het vertrek alleen maar toenemen: "Nach Gott sind wir die Meister!".

Om een veilige aftocht te garanderen werden drie gijzelaars genomen: de burgemeester, de deken en de politiecommissaris.

De Ieperse bevolking dacht dat ze de meest bewogen en onrustwekkende uren van haar leven had gekend. Nu de Duitse soldaten voor altijd verdwenen waren, zouden ze weer vrij kunnen ademen. Weldra echter begonnen aan de horizon de legers zich in beweging te zetten met als bestemming: Ieper en de IJzer.

Die *wunderbar schöne Stadt mit den herrlichen architektonischen Schönheiten, und der berühmten Tuchhalle* zoals de Duitsers haar op 7 oktober hadden geprezen, was gedoemd vernietigd te worden.

Bewerking van het artikel "De dag dat de Duitsers in Ieper waren – 7 oktober 1914" van Kristin De Meyere, stadsgids Ieper, gepubliceerd in het nummer 5 (2003) van het tijdschrift "Westland Gidsenkroniek", een uitgave van de West-Vlaamse Gidsenkring Ieper-Poperinge & Westland.

Ieper 1919: de ruïnes van de Rijselpoort.

Links:

22 november 1914: de Lakenhalle en het Belfort branden.

De Duitsers hadden de stad, die ze niet konden veroveren, moedwillig in brand geschoten. Volgens sommige bronnen gebeurde dit op bevel van Kaiser Wilhelm II zelf...

De houten steigers waren een welkome bondgenoot voor het vuur.

11 november 2009 ~ 95te verjaardag van de wapenstilstand

It's a Queer Time.
It's hard to know
if you're alive or dead
when steel and fire
go roaring through your head.

*Wir kämpfen nicht für Vaterland
und nicht für Deutsche Ehre!
Wir sterben für den Unverstand
und für die Millionäre.*

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand

Linken

Commonwealth War Graves Commission

www.cwgc.org

Stad Ieper

www.ieper.be

In Flanders Fields museum, Ieper

www.inflandersfields.be

Last Post Association

www.lastpost.be

Memorial Museum Passchendaele 1917, Zonnebeke

www.passchendaele.be

The **Royal British Legion**

www.britishlegion.org.uk

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge

www.volksbund.de

Vredesdomein Diksmuide

www.ijzertoren.org

Portaalsite van de **Westhoek**

www.westhoek.be

Toerisme en Recreatie in West-Vlaanderen

www.westtoer.be

Provincie West-Vlaanderen

www.west-vlaanderen.be

Wereldoorlog I in de Westhoek

www.wo1.be

Gemeente **Zonnebeke**

www.zonnebeke.be

Met oprechte dank aan:

Mijn echtgenote **Hilde** en mijn kinderen **Liselotte**, **Andreas** en **Leontine**, voor hun geduld, gewaardeerde medewerking en gezelschap bij speurtochten en uitstappen,

Mevrouw **Jacqueline Dhondt-Grimmelprez** (mijn schoonmoeder) voor de prentkaarten, gebruikt als illustraties bij de artikels over "De Vestingroute" en "De Duitsers in Ieper",

Collega **Caroline Haverans** voor het nalezen en corrigeren van de teksten,

Commonwealth War Graves Commission in Ieper, mevrouw **Erna Rondelez-Vandooren**,

Last Post Association, de heren **Guy Gruwez**, **Benoit Mottrie** en **Mathieu Mottrie**,

Leontine Vandebussche voor de foto's,

Toerisme Ieper, mevrouw **Sophie Wicke** en de heer **Peter Slosse**,

Toerisme Zonnebeke, mevrouw **Evelyne Osaer**.

11 november 2009 ~ 9de verjaardag van de wapenstilstand

Inhoudstafel

Programma herdenking Wapenstilstand 2009	1.
Saint-Charles de Potyze Franse militaire begraafplaats	2.
De Menenpoort memoriaal van het Gemenebest	6.
11.00 hrs Menin Gate special Armistice Ceremony	7.
The Last Post Association	8.
Cultuurprijzen Vlaanderen 2008	9.
De Vestingroute	10.
Ramparts Cemetery – Lille Gate begraafplaats van het Gemenebest	11.
De Lakenhalle en het Belfort	12.
Het In Flanders Fields museum	13.
Ypres Reservoir Cemetery begraafplaats van het Gemenebest	14.
De Sint-Maartenskathedraal	22.
Herdenkingsconcert The Great War Remembered	23.
De Duitsers in Ieper	24.
It's a queer time (Robert Graves) & Duits Soldatenreim	30.
Linken	31.
Met oprechte dank aan	31.
Inhoudstafel	32.

© 2009 **Stefaan Vandebussche**
Burgemeester Gillonlaan 87
8500 Kortrijk

stefaan.vandebussche@leutn.org

11 november 2009 ~ 91ste verjaardag van de wapenstilstand